

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051]:004(045)
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.215-218

Панченко Оксана Олександрівна

аспірант

кафедра дошкільної освіти

Черкаський національний університет ім.Б.Хмельницького, м.Черкаси, Україна

oksana-shpundra@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-8911-7544>

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Окреслено особливості застосування ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів як чинника вдосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти. З'ясовано, що потенційні можливості використання ІКТ у фаховій підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти сприяють удосконаленню знань студентів щодо виконання різних освітніх завдань та вирішення педагогічних ситуацій; вправлянню навичок здобувачів вищої освіти щодо використання засобів ІКТ у подальшій професійній діяльності; забезпеченню особистісно-орієнтованого, диференційованого, інтегрованого підходу до професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти; мотивації студентів до навчання впродовж життя та самоосвіти. Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових джерел з метою визначення сутності основних понять дослідження; узагальнення та систематизація досвіду провідних педагогів для формування власних поглядів щодо порушеної проблеми; узагальнення та формулювання висновків дослідження.*

***Ключові слова:** інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, професійна підготовка, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти.*

Вступ. Система вищої освіти в Україні знаходиться на межі реформування та прагне до постійної модернізації з метою її відповідності міжнародним стандартам. Перспектива розвитку вищої освіти, згідно з Проектом Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, зорієнтована на інформатизацію освіти та запровадження ІКТ у професійну підготовку майбутніх фахівців [1, с.26]. Саме тому наукові погляди щодо удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти мають бути спрямовані на дослідження потенційних можливостей використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів. Широкий інтерес до досліджуваної проблеми пояснюється й викликами, що обумовлюються тенденціями інформаційного суспільства. Значення ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів цілком очевидне, адже завдяки ним розширюються можливості студентів для навчання на освітніх платформах, створюються умови для менторства провідних науковців в Україні та за її межами, а також участі у фасилітації та різних педагогічних заходах (в тому числі за допомогою дистанційних технологій), що в майбутньому сприятиме безперервному навчанню у фокусі професійної діяльності й не тільки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значним внеском у дослідженні проблеми щодо впровадження ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів стали дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів, зокрема: філософські та методологічні засади використання засобів ІКТ у вищій школі досліджують В.Биков, В.Кремень, О.Кулик, Л.Мацук, О.Щербак, О.Федоренко та ін.; концептуальні підходи щодо необхідності формування інформаційної компетентності майбутніх вихователів та їх готовності до використання ІКТ у професійній діяльності знаходять відображення у працях Т.Андрюченко, О.Кучая, Г.Назаренко та інших; теоретико-методологічні аспекти використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів представлені у роботах І.Грушевської, А.Клеби, Г.Міненко, Т.Федчишиної; актуальність проблеми

щодо оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними ІКТ та, як результат, формування готовності майбутнього вихователя до використання ІКТ у власній професійній діяльності розкривається у працях І.Мардарової, Г.Міненко, І.Таран та інших.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та дослідження потенційних можливостей використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх вихователів у фаховій підготовці майбутніх вихователів. У процесі наукового пошуку було використано наступні теоретичні **методи дослідження:** аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел для визначення сутності та характеристики феномену «інформаційно-комунікаційні технології» як чинника якості професійної підготовки майбутніх вихователів; термінологічний аналіз для уточнення основних понять дослідження; узагальнення та систематизація досвіду провідних педагогів для формування власних поглядів щодо порушеної проблеми; узагальнення та формулювання висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Перед науковою спільнотою закладу вищої освіти постає завдання вдосконалення освітнього процесу з метою підготовки висококваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, здатного вирішувати актуальні завдання в професійній сфері з урахуванням вимог нового інформаційного суспільства та потреб ринку праці. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначається, що стратегічним напрямом удосконалення освітнього процесу, доступності та ефективності освіти є впровадження ІКТ та створення індустрії сучасних засобів навчання, які відповідатимуть світовому науково-технічному рівню [2]. З огляду на це, тенденції розвитку та вдосконалення вищої освіти в Україні, що спричинені стрімкою інформатизацією суспільства та проявляються у використанні новачій в інформаційній та освітній сферах, спонукають педагогів до впровадження ІКТ у власній педагогічній діяльності.

Результати аналізу науково-педагогічних джерел доводять, що більшість науковців зорієнтовані на

підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців через інформатизацію освіти. Цю думку поділяють Р.Гуревич [3], М.Кадемія [3], О.Постильна [4], С.Шаров [4], які вважають інформатизацію освіти рушієм до розвитку інтелектуального потенціалу населення, його самовдосконалення, самореалізації, а також підготовки до професійної діяльності на основі використання засобів ІКТ. У свою чергу, зміст наукових праць В.Бикова [5] доводить, що інформатизація освіти є інноваційним напрямом розвитку освітньої системи. На важливість інформатизації освіти вказують і дослідження І Завальної [6], яка вбачає позитивні результати у використанні ІКТ та їхньому впливу на різні види діяльності завдяки досягненням комп'ютерної техніки, що дозволяють розробляти методи і засоби навчання здобувачів вищої освіти з метою досягнення поставлених цілей та мети навчання.

Отже, *інформатизація освіти* є комплексом заходів, що спрямований на задоволення інформаційних потреб учасників освітнього процесу та забезпечує супровід їхньої співпраці через засоби ІКТ. Серед чинників, що здатні впливати на процес інформатизації освіти, на нашу думку, є готовність педагога закладу вищої освіти до запровадження ІКТ в освітньому процесі; наявність відповідного

інформаційно-освітнього середовища (забезпечення мультимедійними засобами навчання), що дозволяє використовувати засоби ІКТ в освітньому процесі; наявність засобів ІКТ (програмного забезпечення, електронних навчальних, навчально-методичних, наукових, науково-методичних ресурсів тощо), що будуть відповідати особистісно-орієнтованому підходу до навчання й можуть варіюватися відповідно до потреб, інтересів, побажань, рівня знань та практичних умінь студента; готовність майбутнього вихователя до використання засобів ІКТ у власній професійній діяльності в умовах закладу дошкільної освіти та самоосвіти.

Питання підвищення якості вищої освіти засобами ІКТ цікавить науковців всіх часів, адже активне впровадження дистанційного навчання, інтеграція освіти в світовий освітній простір та використання комп'ютерного забезпечення в освітньому процесі постійно ставить перед педагогами нові виклики та нові завдання. Таким чином, логіка нашого дослідження вимагає уточнення сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та дослідження потенційних можливостей використання ІКТ у фаховій підготовці майбутніх вихователів. Розглянемо розуміння сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології» з погляду різних авторів (табл.1)

Таблиця 1.

Погляди науковців на сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології»

Автор	Визначення
Г.Швачич, В.Толстой, Л.Петречук та ін	<i>«засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою і управлінням інформації. ІКТ включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією» [7, с. 7]</i>
О.Кулик	<i>«поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для вирішення різноманітних задач сучасного освітнього інформаційного суспільства» [8, с. 105]</i>
О.Федоренко	<i>«інноваційна педагогічна технологія системи освіти, що застосовується для створення нових можливостей передачі знань (діяльності педагога), сприйняття знань (діяльності тих, хто навчається), оцінки якості навчання та всебічного розвитку особистості ...» [9, с.88]</i>
І.Мардарова	<i>«сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та методів їх застосування для забезпечення високої ефективності освітнього процесу» [10, с.162]</i>
Г.Назаренко, Т.Андрющенко	<i>«засіб навчання, виховання та розвитку, використання якого дає змогу педагогам вирішувати методичні завдання на якісно вищому рівні» [11, с.21]</i>

Проведений аналіз змісту поняття «інформаційно-комунікаційні технології» не вичерпний, адже науковці розглядають різні позиції використання засобів ІКТ, враховуючи власний практичний досвід та результати власних багаторічних досліджень. У зв'язку з вищенаведеними трактуваннями досліджуваної дефініції, визначимо наступні підходи до розуміння сутності поняття «інформаційно-комунікаційні технології», які дозволяють ґрунтовно дослідити окреслену траєкторію власного наукового пошуку: ІКТ передбачають єдність інформаційних технологій та комунікаційних технологій, які сприяють партнерській взаємодії всіх учасників освітнього процесу; ІКТ засоби використовуються в освітньому процесі з метою підвищення ефективності здобуття знань, їх закріплення та практичного застосування; ІКТ – це комп'ютеризовані засоби навчання, що дозволяють здійснювати навчання (зокрема, у дистанційній формі), не залежно від місця проживання, що сприяє розширенню освітніх кордонів; ІКТ є своєрідним комплексом засобів, що дозволяють підвищити рівень підготовки майбутнього фахівця з урахуванням вимог нового інформаційного суспільства.

Таким чином, ІКТ є невід'ємним освітнім інстру-

ментом, що дозволяє формувати освітній простір, створювати умови для партнерської взаємодії, забезпечувати навчання впродовж життя та самоосвіти й, таким чином, впливати на рівень готовності майбутнього вихователя до інноваційної спрямованості в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

У професійній підготовці майбутніх вихователів засоби ІКТ дозволяють навчити студентів використовувати інформаційні ресурси, віртуальні спільноти, міжнародну співпрацю з метою вирішення освітніх та педагогічних завдань й самоосвіти, сформувати вміння інтерпретувати вже готовий матеріал та розробляти власні навчально-методичні матеріали, створюючи при цьому, так зване, електронне портфоліо педагога. До таких засобів ІКТ можна віднести: готові програмні продуктами (навчальні програми, онлайн енциклопедії, віртуальні екскурсії); програми для роботи з текстовим матеріалом (MS Word, WordPad, PowerPoint); графічні редактори: Paint, Adobe Photoshop, GIMP); програмні тренажери та програми для проходження тестування, використання яких, дозволить студентам закріпити та перевірити своїх знання, завдяки можливостям Scratch програм та відкритим освітнім платформам; інтерак-

тивні дошки та Multi-touch-технології: SMART Table та SMART Board; комп'ютерні ігри та віртуальні лабораторії; електронні навчальні ресурси (електронні бібліотеки, репозитарії); програми дистанційного навчання: засоби дистанційної комунікації (Zoom, GoogleClassroom, Google Meet тощо), можливості для самоосвіти (інформаційні сайти, проходження освітніх курсів, участь у вебінарах, форумах) тощо.

Беззаперечним є той факт, що навчання майбутнього вихователя в закладі вищої освіти у сучасних умовах має здійснюватися на базі практико-орієнтованої підготовки із застосуванням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що трактує глибокі знання в галузі інформатики та ІКТ як фундамент для інноваційного розвитку, а також формування особистої ІКТ-компетентності, цифрової грамотності фахівця [12, с.918]. Відтак, вагоме місце займає власний приклад викладача закладів вищої освіти щодо впровадженні ІКТ в освітній процес, що є стимулом для майбутнього вихователя до використання ІКТ у своєму професійному зростанні та в організації навчання дітей дошкільного віку. Яскравим прикладом демонстрації можливостей ІКТ для майбутніх вихователів можуть бути інформаційні платформи, онлайн ресурси в розрізі дисциплін чи тем заняття, а також інформаційні лабораторії як виду навчальної діяльності здобувачів вищої освіти та як середовища для розробки засобів ІКТ. Такі лабораторії мають бути спрямовані, перш за все, на можливість розробки нових матеріально-технічних засобів навчання з використанням ІКТ та перспективу передачі досвіду власних напрацювань (прототипом таких лабораторій в Україні є Національна освітня

платформа «Всеосвіта»).

Підсумовуючи зазначене вище, акцентуємо увагу на тому, що суттєвим чинником позитивних змін у професійній підготовці майбутніх вихователів є застосування засобів ІКТ в освітньому процесі закладу вищої освіти, що допоможе підготувати майбутнього вихователя до використання ІКТ в своїй професійній сфері, а отже, створити умови для впровадження інноваційного навчання в умовах закладу дошкільної освіти. З огляду на це, основна діяльність викладача закладу вищої освіти має бути спрямована на вдосконалення викладання освітніх компонентів шляхом включення ІКТ в освітній процес здобувачів вищої освіти та створення потенційних можливостей використання ІКТ студентами під час виконання самостійних, практичних, індивідуально-дослідних завдань, проходження практики тощо.

Висновки: позитивні практики застосування ІКТ в освітньому процесі закладу вищої освіти при підготовці майбутніх вихователів відмічають всі педагогіноватори; використання засобів ІКТ дозволяють мотивувати студента до освітньої діяльності, сприяють їхньому професійному вдосконаленню, стимулюють до самоосвіти; запровадження та активне використання засобів ІКТ педагогами в освітньому процесі університету, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, розробка засобів ІКТ для власної професійної діяльності формує у майбутніх вихователів готовність до використання ІКТ у роботі з дітьми дошкільного віку; впровадження нових ІКТ у підготовці майбутніх вихователів дозволяють викладачу забезпечувати мобільність, безперервність та доступність в навчанні.

Список використаної літератури

1. Проект Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 25.03.2022).
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 25.03.2022).
3. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. Київ: Освіта України, 2006. 390 с.
4. Шаров С., Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2017. №1. С.199–204.
5. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
6. Завальна І. Інформатизація освіти як чинник розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки, політехніка». Юридичні науки*. 2017. № 865. С.211–214.
7. Швачич Г., Толстой В., Петручак Л., Іващенко Ю. та ін. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
8. Кулик О. Інформаційні технології, як чинник управління якістю освіти. Психологія і педагогіка на рубежі століть: колективна монографія. Авт. кол.: Карпова Н.К., Васильєва С.А., Головань М.С., Кулик О.Є. та ін. Одеса: Купрієнко С.В., 2015. С.98–116.
9. Федоренко О.Г. Інформаційно-комунікаційні технології в підготовці майбутнього вчителя до самоосвіти. Проблеми трудової і професійної підготовки. 2012. Вип. 17(4). С.86-92.
10. Мардарова І. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Південноукраїнський національний педагогічний університет ім.К.Д.Ушинського. Одеса, 2012. 239 с.
11. Назаренко Г. А. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т.69, № 1. С.21–30.
12. Ніколаєску І., Шинкарьова В. Інформатизація освіти як сучасна вимога інформаційного суспільства. Перспективи та інновації науки/ Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2022. № 2(7). С.914–923.

References

1. Projekt Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Draft Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021-2031]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> [in Ukrainian].
2. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti [National doctrine of education development of Ukraine in the XXI century]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukrainian].
3. Hurevych, R.S., & Kademiia, M.Yu. (2006). *Informatsiyno-telekomunikatsiyni tekhnolohii v navchalnomu protsesi ta naukovykh doslidzhenniakh* [Information and telecommunication technologies in the educational process and research]. *Osvita Ukrainy*. [in Ukrainian].
4. Sharov, S., & Postylina, O. (2017). *Informatyzatsiia osvity i vykhovannia yak vektor rozvytku suchasnoho suspilstva* [Informatization of education and upbringing as a vector of development of modern society]. *Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy, I*, 199–204 [in Ukrainian].
5. Bykov, V. (2008). *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity* [Models of organizational systems of open education]. *Atika* [in Ukrainian].

6. Zavalna, I. (2017). Informatyzatsiia osvity yak chynnyk rozvytku informatsiynoho suspilstva [Informatization of education as a factor in the development of the information society]. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». Legal sciences*, 865, 211–214 [in Ukrainian].
7. Shvachych, H., Tolstoi, V., Petrechuk, L., & Ivashchenko, Yu. Et al. (2017). *Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii* [Modern information and communication technologies]. NMetAU [in Ukrainian].
8. Kulyk, O. (2015). Informatsiini tekhnolohii, yak chynnyk upravlinnia yakistiu osvity [Information technology as a factor in education quality management]. In Karpova, N.K., Vasyleva, S.A., Holovan, M.S., & Kulyk, O.Ye. (Eds.). *Psykhologhyya y pedahohyya na rubezhe vekov* [Psychology and pedagogy at the turn of the century] (pp.98–116). Kupriienko S.V.[in Ukrainian].
9. Fedorenko, O.H. (2012). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v pidhotovtsi maibutnoho vchytelia do samoosvity [Information and communication technologies in preparing future teachers for self-education]. *Problems of labor and professional training*, 17 (4), 86–92 [in Ukrainian].
10. Mardarova, I. (2012). *Pidgotovka majbutnih vihovateliv do vikoristannja komp'juternih tekhnologij v organizacii piznaval'noi dijial'nosti starshih doshkil'nikov* [Preparation of future educators for the use of computer technology in the organization of cognitive activity of senior preschoolers] [Unpublished candidate dissertation]. Pivdenoukraiins'kij nacional'nij pedagogichnij universitet imeni K. D. Ushins'kogo [in Ukrainian].
11. Nazarenko, H.A. (2019). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak instrument pidvyshchennia yakosti doshkilnoi osvity [Information and communication technologies as a tool to improve the quality of preschool education]. *Information technologies and teaching aids*, 69 (1), 21–30 [in Ukrainian].
12. Nikolaiesku, I., & Shynkarova, V. (2022). Informatyzatsiia osvity yak suchasna vymoha informatsiynoho suspilstva [Informatization of education as a modern requirement of the information society]. *Prospects and innovations of science. «Pedagogy series», «Psychology series», «Medicine series»*, 2 (7), 914–923 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022 р.

Стаття прийнята до друку 03.04.2022 р.

Panchenko Oksana

PhD Student at the Department of Preschool Education
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

POTENTIAL POSSIBILITIES OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS INSTITUTIONS

Abstract. The article raises issues of introduction of ICT in the educational process of higher education institutions. The phenomenon of the concept of ICT is substantiated and the peculiarities of the application of information and communication technologies in the professional training of future educators as a factor in improving the educational process in higher education institutions are outlined. The potential opportunities for the use of ICT in the professional training of future educators of preschool institutions contribute to improving students' knowledge of various educational tasks and solving pedagogical situations; practicing the skills of higher education seekers in the use of ICT in further professional activities; providing a personality-oriented, differentiated, integrated approach to the training of future educators in higher education institutions; motivating students to lifelong learning and self-education. The following theoretical research methods were used: analysis and generalization of scientific sources in order to determine the essence of the basic concepts of research; generalization and systematization of the experience of leading teachers to form their own views on the issue; generalization and formulation of research conclusions. Positive practice of application of ICT in the educational process of higher education institutions are noted by all teachers-innovators; the use of ICT can motivate students to educational activities, promote their professional development, stimulate self-education; introduction and active use of ICT tools by teachers in the educational process of the university, implementation of individual research tasks, development of ICT tools for their own professional activities form the readiness to use ICT in working with preschool children.

Key words: informatization of education, information and communication technologies, professional training, future educators.